

različnosti značajev in v katerem se borita dve svetovni naziranji — materializem in spiritualizem. Seveda bo imel popolni užitek od te igre le oni, ki je proučil materiališke blodnje, ki pozna prisiljene in prazne podmene, s katerimi se to jako neznanstveno svetovno naziranje razširja, in ki pozna ono čudno strast, s katero se oprijemajo „učenjaki“ tolikrat prav paradoksnih idej, da b strmečemu svetu podali kaj čisto novega. A tudi manj izobraženo občinstvo najde svoje veselje nad šaljivo spletenimi prizori in dobro pogojenimi dovtipi.

Vsekako pomenja Detelov „Učenjak“ za naše ubožno dramatično slovstvo velik napredek. To je srečen in pogumen korak — navzgor!

Dr. E. L.

Finžgarjev „Divji lovec“.

F. S. Finžgarjev igrokaz „Divji lovec“ je pa izmed tistih, ki jim je že radi njihove snovi, zajete iz pristno narodovega življenja, zajamčena stalnost na našem repertoarju. — Vsebina mu je naslednja: Okoli l. 1848. lovč na Gorenjskem fante za Radeckega vojsko. Samo tisti, ki je posestnik celega grunta, je prost vojaščine. To izkorišča rihtar (župan) Zavrtnik. Dogovori se z Lisjakovim Gašperjem, da prepíše enega svojih dveh gruntov na njegovo ime, ako se poroči z njegovo hčerjo Majdo. Tako bode Gašper prost vojaščine, po njegovi smrti pa podeduje oba grunta in še očetovega. Gašper je namreč posestnikov sin, a njegov oče sedaj še ni pri volji prepustiti mu svoje zemljišče. Gašper sprejme vesel ponudbo, skopušni Zavrtnik pa si misli: „Čakaj, pri meni boš za neplačanega hlapca; dokler bom živ, bom jaz sam gospodar.“ — Majda pa se brani vsiljenega ženina, ker ljubi Janeza, sina revne kočarice. Zato pošljeta Zavrtnik in Gašper beriče nad Janeza, katerega ujamejo in siloma vtaknejo med vojake. — Tako se je navidez posrečil Zavrtnikov in Gašperjev hudobni naklep. A Majda je zvesta poštenemu Janezu in se noče poročiti z malopridnim Gašperjem. Ta pa se vede kot lastnik grunta, ki mu ga je bil zapisal Zavrtnik. Tako se naselita prepir in sovraštvo v Zavrtnikovini. Vsa vas si pripoveduje, kako Gašper pretepava Zavrtnika, in kako žaluje Majda po Janezu. Ko Gašper izprevidi, da Majda noče postati njegova žena, prodá kmetu Ježu Zavrtnikov grunt za 2000 goldinarjev. Jež je bil sam priča, ko je Zavrtnik zapisal en grunt Gašperju, ako se poroči z Majdo. A sedaj je toliko nepošten, da kupi Zavrtnikovo po-

sestvo od Gašperja. To izve stari Zavrtnik; prihiti v gostilno, kjer sklepata Gašper in Jež pogodbo. Toda zastoj se sklicuje na svoje pravice kot lastnik. Zgrozi se pri zavesti, da je hotel prodati svojo hčer brezvestnemu sleparju, da je vsled svoje lakomnosti izgubil eno svojih zemelj. Vest ga zapéče, pest se mu krči v onemogli jezi . . . Pri tem — zblazni. „Božji korobač že poje!“ pravi vaški norec Tonček. — Gašperja ne gane ta prizor. Pogodba je sklenjena, grunt je Ježov, le kočó na njem si je izgovoril Gašper za bivališče. V tej kočí pa gostuje Tine s svojo materjo. Zastoj prosi Gašperja, naj ne postavi bolehnne matere na cesto. Gašper hoče, da gre „baba še nocoj“ iz kočé. Tedaj vzroji Tine in priseže grozno maščevanje. — Že prej je pa Janez pobegnul od vojakov, da čuje nad svojo ljubljeno, Majdo; šel je med divje lovce v hribe in se skriva pred beriči, ki ga zasledujejo. Obljubljeno je sto goldinarjev onemu, ki pripelje dezertêrja živega, petdeset tistemu, ki ga ubije. Beriči pridejo Janezu na sled. S tremi svojih tovarišev — med njimi je tudi Tine — se skrije nad gozdno planjavo; tovarišem zaukaže, naj streljajo na dano povelje v zrak; še-le v najhujši sili naj pomerijo na zasledovavce. Bližajo se beriči. Spremljajo jih Gašper in dva druga kmeta. Divji lovci streljajo; Gašper pade zadet skoz srce. Maščeval se je Tine. — A tega ni bil nameraval Janez; zato vrže puško vstran, stopi pred beriče in vzklikne: „To ni moja krivda! Vzemite me, prostovoljno grem med vojake!“ V tem hipu priskoči Majda in prosi Janeza, naj je ne zapusti. Beriča streljata; a ne zadeneta Janeza, ampak Majdo, ki pade mrtva Janezu v naročje. Ta jo hoče maščevati, a prepozno; beriči ga vklenejo, on pa želeč si smrti zakliče v toliki bridkosti bolešno: „Pozdravljena prva kroglja na Laškem!“

Poleg imenovanih oseb nastopa Tonček, vaški revež in norček, ki si domišljuje, da ima „hudiča v želodcu“. Ta veseljak, lahkomiseln, pa najblažjega srca, zabava gledavce s svojimi dovtipi, ki so zasoljeni, a nikdar trivialni. Taka šaljiva oseba je prav umestna; povsod na kmetih nahajamo podobne originale. Brez te osebe bi v dramí preveč vladala tragika, kar bi bilo celotnemu vtisu igrokaza v kvar. Saj tudi Shakespeare vpleta v dejanje svojih tragedij norca. In saj je ta zmes šaljivih in žalostnih prizorov prava slika človeškega življenja, v katerem se vrstita smeh in jok. — Tudi drugi značaji so plastično slikani. Glavni junak, divji lovec

Janez, je poštenjak in odkrit značaj. V začetku gori za vojno in prostovoljno bi šel zoper sovražnike domovine, a od strahu, da mu ne bi hudobni Gašper ugrabil Majde, postane begun. Četudi je Gašper njegov največji sovražnik, se noče nad njim maščevati in prepove divjim lovcem streljati na beriče in na njihovo spremstvo. To kaže njegovo nenavadno blagosrčnost. — Njemu enaka je Majda, pravi dekliški cvet, ki gori v čistem plamenu za Janeza. — Zavrtnik je grabežljiv skopuh brez srca, Gašper strahopetec in potuhnjeneč, ki se boji Janezovih pesti in ga hoče pri kovaču zavratno s kladivom ubiti; vsa vas ga sovraži. Jež je krivoprisežnik. Vsi trije so zastopniki one kmetiške aristokracije, ki zaničuje gostače in kočarje kot nižje vrste ljudi. Ta zoprni kmetiški napuh nam je pisatelj mojstrsko orisal. — Gostaški sin Tine je dobra duša, ki se ga rad naleze in potem vasuje in razgraja.

Kakor nam pisatelj riše pristne kmetiške značaje v jasnih potezah, tako je tudi njih govorica jedrnata in preprosta, njihov dialog povsem neprisiljen.

Prav srečen je začetek igrokaza: V vasi sekajo fantje in dekleta pirhe in pomaranče. Tako nas postavi pisatelj sredi življenja našega gorenjskega ljudstva. Prvo dejanje je najbogatejše v raznovrstnosti prizorov, obenem najbolj poetično. — Drugo dejanje se odlikuje po spretni karakterizaciji gorenjskega kmeta. Ta del igrokaza je najbolj mikaven in poln zdravega humorja. Kovač in kmetje, ki se ž njim pogovarjajo, so — izvzemši neznačajnega Gabra — vsi prijatelji Janezovi, a se ne upajo iz strahu pred gosposko potegniti se za reveža ali nastopiti proti ošabnemu Zavrtniku. Ko pribeži Janez v verigah pred kovačnico, se noben moški

ne upa rešiti ga verig; ljubeča Majda mu jih prebije ter mu dá prostost. Mnogo smeha zbuja šaljivi prizor med kovačem in njegovo prepirljivo ženo. — Tretje dejanje se vrši v gostilni, kjer sklene Gašper pogodbo z Ježem, in Zavrtnik zblazni. Poslednji prizor je najbolj dramatičen v vsem igrokazu. Ulogo blaznega starca je igral pravi umetnik. V četrtem dejanju nas neprijetno pretrese konec, ko je Majda ustreljena vsled nesrečnega slučaja in ko odpeljejo Janeza — še bolj nesrečnega — v vojno, kjer ga čaka rešiteljica — laška kroglja. Gledavec vidi na odru dva blaga, čista človeka, katerima je kruta usoda, ne lastna krivda, ugonobila srečo. Žalibog, da se to pogostoma godi v življenju, a našemu srcu je prebridka ta tragika, in gledavec čuti v sebi na koncu igre neko tesnobo, neko disharmonijo. Pisatelj Finžgar je tu realist, in njegova drama ni pisana za mehkužneže; pa vendar, mislim, večina gledavcev se ne bode mogla ubraniti tega čuta.

V igro so vpletene pesmi, deloma skladbe gosp. Al. Sachsa, deloma narodne popevke. Nekatero pesmi se povsem ujemajo z narodnim koloritom vse igre, druge pa so preumetno harmonizirane.

Igrala se je premiera dobro; igravci so pokazali vseskozi navdušenje za svoje vloge.

Gospod Finžgar nam je z igrokazom „Divji lovec“, s svojim dramatičnim prvencom, vsekako ustvaril literarno delo stalne vrednosti. Igra je na odru najsijajnejše uspela in bode brezdvajbeno ostala ena najpriljubljenejših ljubljanskega gledališkega repertoarja. Porok za to je srečno izbrana snov, zanimivo in naravno se razvijajoče dejanje ter pred vsem eminentno slovenski značaj igre, ki je vzrastla prav na domačih gorenjskih tleh.

— j —

Stokrat mi pozdravljen bodi!

Stokrat mi pozdravljen bodi
solnčni žar, poslan iz néba!
Bog te čuvaj, drobna zeba,
ki oznanjaš vsi prirodi
blaženo pomlad!

Z Bogom moja temna soba,
strani, strani mrtve knjige,
črne misli, težke brige!
Vabi me sprelepa dôba
v blaženo pomlad.

Vstal jestoplimsolnčnim sijem
v prsih čut mi sladkonežen.
Zopet sem Bogú hvaležen,
da živim in žejen pijem
blaženo pomlad.

Anton Medved.